УДК 378.017:[316.77:303.446.2]-047.22-043.83:[378.018.8:80]:[378.016:81'25](045)

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Олег Комар, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови та методики її навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.
ORCID: 0000-0001-8071-3905
E-mail: oleh.komar@udpu.edu.ua
Аліна Джурило, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка.
ORCID: 0000-0002-5129-6724
E-mail: a.dzhurylo@kubg.edu.ua

У статті йдеться про особливості формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів у процесі навчання перекладознавства. Проаналізовано ідеї сучасних науковців щодо міжкультурної компетентності та її ролі у процесі підготовки майбутніх фахівців у царині іноземних мов. Представлено укладений на засадах комунікативного і міжкультурного підходів та апробований під час викладання ОК «Актуальні проблеми сучасного перекладознавства» навчальний модуль, спрямований на формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів.
Ключові слова: *міжкультурна компетентність; міжкультурна комунікація; комунікативна компетентність; іноземна мова; майбутні філологи; вчителі іноземних мов; іншомовна культура; комунікативні бар'єри.*

DEVELOPMENT OF FUTURE PHILOLOGISTS' INTERCULTURAL COMPETENCE IN THE PROCESS OF TEACHING TRANSLATION STUDIES

Oleh Komar, Doctor of Pedagogic Sciences, Professor, Department of English and Methods of Its Teaching, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.
ORCID: 0000-0001-8071-3905
E-mail: oleh.komar@udpu.edu.ua
Alina Dzhurylo, Candidate of Pedagogic Sciences, Associate professor, Department of Foreign Languages and Methodology, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.
ORCID: 0000-0002-5129-6724
E-mail: a.dzhurylo@kubg.edu.ua

The article deals with the peculiarities of developing the intercultural competence of future philologists in the process of teaching translation studies. The ideas of modern scholars on intercultural competence and its role in the process of training future specialists in the field of foreign languages are analyzed. It is found that translation studies play an extremely important role in the development of intercultural competence, for future philologists acting as both translators and foreign language teachers mediate

between different languages and cultures. Future philologists should be able to reproduce the original text as part of a foreign language culture through the viewpoint of their own vision and understanding, often through their own culture.

Given the relevance of the issue of developing future philologists' intercultural competence and based on communicative and intercultural approaches to their professional training, a module aimed at developing future philologists' intercultural competence was compiled and tested in the course of teaching the subject "Actual Problems of Modern Translation Studies" for master students of faculty of foreign languages of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. After completing the module, the students stated in their feedback on the course that the level of their intercultural competence had increased, and the tasks had a positive impact on their awareness of being translators and contributed to the development of practical skills in translating material with the content of culturally specific elements.

The results obtained can be used in further scientific research and in the practical activities of university lecturers in the implementation of educational programmes in the speciality B 11 (035) Philology.

Keywords: *intercultural competence; intercultural communication; communicative competence; foreign language; future philologists; foreign language teachers; foreign language culture; communication barriers.*

Перекладознавство відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні міжкультурної компетентності, оскільки майбутні філологи, виконуючи функції як перекладачів, так і вчителів іноземних мов, постають посередниками між різними мовами та культурами. Тож вони повинні розуміти та передавати не лише лексичний зміст оригінального тексту, але й його культурний контекст настільки близько, наскільки це дозволяють семантична і синтаксична структура другої мови, що передбачає знання та розуміння різноманітних культурних особливостей, традицій, цінностей та звичаїв [12]. Майбутні філологи мають бути здатними розпізнавати та долати комунікативні бар'єри, які спричиняються розбіжностями між культурами. Також вони повинні могти визначити відповідні стратегії для зменшення ризику радикальних перетворень культурних аспектів тексту та забезпечення його розуміння цільовою аудиторією [2].

Міжкультурна комунікація починається з усвідомлення існування розбіжностей у різних культурах, які можуть спричиняти непорозуміння між їхніми представниками [1]. Майбутні філологи повинні бути здатні відтворити текст оригіналу, як частину іншомовної культури, крізь призму свого власного бачення та розуміння, часто через власну культуру; їм обов'язково потрібно враховувати внутрішньотекстові особливості, які можуть бути унікальними для мовних картин світу представників різних культур (особливості образності мислення, методи аргументації, соціальні ролі та пов'язані з ними норми поведінки, стереотипи тощо) [7].

Аналіз актуальних, дотичних до теми статті публікацій засвідчує неабиякий інтерес з боку науковців до проблеми формування міжкультурної компетентності, зокрема у майбутніх філологів. Так, С. Соколовська наголошує на тому, що «компетентність міжкультурної взаємодії відповідає вимогам до професійної підготовки філологів, зазначеним у Стандарті вищої освіти, і спрямовує навчання на розвиток абстрактного мислення, формування готовності до самонавчання та саморозвитку, вмінь проведення наукового дослідження, пошуку інформації з метою вирішення практичних завдань» [11, с. 47–48].

На думку С. Радула, міжкультурна компетентність сприяє формуванню практичних навичок спілкування з представниками інших культур і завжди проявляється в реальній діяльності. В умовах глобальної інтеграції та інформатизації суспільства її можна розглядати як здатність людини ефективно вирішувати завдання у процесі міжкультурного спілкування, що базується на діалозі та взаєморозумінні, а не на протиставленні різних культур [9, с. 191].

М. Антонівська підкреслює, що комунікація у процесі перекладу завжди постає міжкультурною, тож для її успішної реалізації філологу-перекладачу необхідні не лише лінгвістична компетентність, а й знання комунікативних ознак лінгвокультурної спільноти (глибоке розуміння соціальних норм, цінностей і способу життя) [2, с. 123]. Водночас, на думку дослідниці, важливою складовою професійної підготовки майбутніх філологів постає формування міжкультурної чутливості та її поліпшення в умовах суспільної диверсифікації та різноманіття. У цьому контексті набувають значущості дослідження, присвячені поведінці людей, які стикаються з мовними відмінностями та їх наслідками, тож важливу роль у розвитку міжкультурної компетентності відіграє аналіз особливостей культури з погляду вираження та розуміння комунікантами ситуативних мовних дій [2, с. 125].

На думку М. Гавриш, у перекладі, як комплексній та багатогранній діяльності, відбувається взаємодія різних культур, тобто різних психотипів та життєладів, тому він постає «однією з можливостей опосередкованого міжкультурного спілкування, а завдання його полягає у створенні таких іншомовних текстів, які у структурному, змістовному та функціональному плані могли б стати повноцінною заміною тексту-оригіналу» [7, с. 37]. Дослідник також зазначає, що основна мета міжкультурного спілкування полягає у досягненні взаєморозуміння через подолання міжкультурних відмінностей, що стосується і перекладу, оскільки він знаходиться на перетині двох культурних сфер: одна представлена текстом, що підлягає перекладу, а друга – іншою мовною системою, засобами якої має бути виконаний переклад [7, с. 38].

Н. Фантафумі і Н. Дунфумес вважають, що переклад можна розглядати як особливу форму міжкультурної комунікації, що спрямована на формування взаєморозуміння між культурами, оскільки він відіграє важливу роль у налагодженні спілкування між людьми, які розмовляють різними мовами та належать до різних культур. Його значущість полягає у точній передачі повідомлень між співрозмовниками, що постає особливо важливим у кризові періоди розвитку суспільства, коли ефективне спілкування є ключовим аспектом міжкультурної взаємодії. З такого погляду, якість і доступність перекладу не лише відкриває можливість долучитися до культурної сутності спільнот, а й сприяє взаємодії та взаємному збагаченню, яке виходить за межі географічних і мовних бар'єрів. Такі ідеї підкреслюють міждисциплінарний характер як міжкультурної комунікації, так і перекладознавства та теорії інтерпретації [4, с. 94].

Т. Січень зазначає, що міжкультурна компетентність студентів-філологів відіграє ключову роль у формуванні мовної особистості, здатної грамотно використовувати мовні одиниці та усвідомлено ставитися до вивчення мови у культурному контексті, оскільки вона постає системою набутого досвіду комунікативної взаємодії, що містить вербальні й невербальні засоби, знання, навички та вміння вибудовувати й підтримувати необхідні зв'язки у суспільстві. Міжкультурна

компетентність формує комунікативний потенціал особистості, визначаючи рівень її комунікативних здібностей у різних сферах життя, сприяє вихованню толерантності та взаєморозуміння, а також відображає рівень її культурного розвитку [10, с. 261].

У розрізі формування мовної особистості майбутніх філологів І. Кабаченко та Ю. Артеменко наголошують, що мовна особистість – це не лише володіння мовою, а й спосіб сприйняття світу, взаємодія з іншими людьми та вираження власних думок, що постає особливо актуальним у контексті міжкультурної комунікації. З огляду на означене, формування мовної особистості майбутніх філологів передбачає «розвиток низки важливих якостей, що сприяють успішному здійсненню міжкультурної комунікації та забезпечують високу якість перекладу. Цей процес передбачає опанування мовно-культурної компетентності, розвиток гнучкості мовної поведінки, культурної емпатії, міжмовної толерантності, прагматичної компетенції, а також здатності до перемикання між мовними системами та постійного саморозвитку» [8, с. 35].

Міжкультурна компетентність також відіграє важливу роль і у процесі перекладу, особливо в застосуванні перекладацьких стратегій. К. Олалья-Солер зазначає, що професійні перекладачі та студенти-перекладачі застосовують різні стратегії при вирішенні проблем культурного характеру у процесі перекладу. Якщо професійні перекладачі використовують стратегії внутрішньої підтримки, покладаючись на свої власні культурні знання й навички, то студенти часто вдаються до зовнішньої підтримки, наприклад, до словників та онлайн-ресурсів. В такому розрізі стратегії внутрішньої підтримки призводять до більш точних перекладів, тоді як залежність студентів від зовнішніх ресурсів призводить до менш відповідних перекладів, які не передають повною мірою оригінального значення та наміру [3]. Саме тому міжкультурна компетентність є критично важливим фактором у перекладацькій практиці, що впливає не лише на вибір стратегій, але й на якість кінцевого перекладу.

Д. Томозейю et al. зауважують, що, приймаючи твердження про наявність різних аспектів міжкультурної компетентності в усіх перекладацьких завданнях, ми постаємо перед актуальним питанням про те, як належним чином формувати означену компетентність. Наразі елементи міжкультурної компетентності, які базуються на знаннях та вже сформованих навичках, краще реалізуються під час аудиторних занять, аніж в міжособистісному вимірі. Водночас в означеному розрізі є кілька важливих сфер, які, на думку авторів, потребують більшої уваги [5]:

- рефлексія щодо власної культури;
- оцінювання субкомпетентності міжкультурної компетентності;
- перехід від перекладацької компетентності до компетентності перекладача;
- інтеграція теорії перекладу та теоретичних підходів до формування міжкультурної компетентності;
- рівень експліцитності формування міжкультурної компетентності в аудиторії;
- інтеграція аудиторної та позааудиторної роботи з міжкультурною компетентністю;
- розвиток допитливості та адаптивності як перекладацьких компетенцій.

Ц. Сіоадзін et al. слушно зауважують, що, хоча для концептуалізації міжкультурної компетентності у різних дослідженнях запропоновано різні теоретичні рамки, бракує її емпіричного підтвердження у різних педагогічних і культурних

контекстах. Крім того, операціоналізація міжкультурної компетентності залишається нечіткою, її недостатньо інтегровано в навчальні програми з перекладознавства, а також бракує чітких, систематичних методів і стратегій викладання. Крім того, мінливий характер міжкультурної компетентності, особливо в контексті диверсифікованих суспільств і цифрового середовища, підкреслює потребу в нових моделях, які включають технічні інструменти та сприяють розвитку міжкультурної компетентності [6, с. 14].

Отож, перекладознавство постає важливим інструментом формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів, оскільки дозволяє їм розуміти та передавати культурний контекст мови оригіналу, розв'язувати проблеми комунікації та долати комунікативні бар'єри, враховуючи особливості мовних картин світу представників різних культур та керуючись мотивами сформованої мовної особистості. З огляду на означене, метою статті постає висвітлення особливостей формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів у процесі навчання перекладознавчих дисциплін.

У свою чергу зазначимо: з огляду на те, що у сучасному суспільстві розуміння ролі іноземної мови потребує переосмислення ряду аспектів, пов'язаних із міжкультурною комунікацією, особливої ваги набуває інтеграція культурного компоненту у навчання іноземних мов та дотичних освітніх компонентів у закладах вищої освіти, зокрема у процесі професійної підготовки майбутніх філологів. Це зумовлено низкою факторів, зокрема розширенням і поглибленням міжнародних контактів у різних сферах – економічній, соціальній, політичній та культурній, – як на міжособистісному рівні, так і на рівні соціуму. Крім того, з огляду на євроінтеграційні прагнення України, важливого значення набуває усвідомлення майбутніми фахівцями у галузі іноземних мов належності до єдиного європейського простору та прагнення гармонійно інтегруватися у багатомовну Європу, зважаючи на культурну різноманітність і водночас унікальність її народів.

Зауважимо, що у процесі формування міжкультурної компетентності здобувачі вищої освіти, знайомлячись із іншими культурами, не втрачають власну ідентичність, не переймають іншомовну культуру повністю та не відмовляються від своєї. Інакше кажучи, не відбувається процес акультурації чи асиміляції. оскільки формування міжкультурної компетентності – це процес, у якому саме взаємодія різних культур відіграє ключову роль.

Професійна підготовка майбутніх філологів, заснована на міжкультурному й комунікативному підходах, спрямована на розвиток особистості, її самовдосконалення та розкриття творчого потенціалу, а також на формування соціально активного та незалежного суб'єкта спілкування в умовах діалогу чи полілогу культур. Якість освіти майбутніх філологів у такому ключі нерозривно пов'язана з опануванням навичок міжкультурного спілкування іноземною мовою та перекладу з / на іноземну мову з урахуванням міжкультурних особливостей, що, у свою чергу, відповідає сучасним вимогам щодо професійних компетентностей та сприяє підвищенню конкурентоспроможності випускників українських закладів вищої освіти на національному ринку праці та за кордоном.

Враховуючи означені вище проблеми, зважаючи на актуальність питання формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів та ґрунтуючись на

комунікативному і міжкультурному підходах до їхньої професійної підготовки, на основі авторських розробок та наявних у вільному доступі матеріалів було укладено та апробовано під час викладання ОК «Актуальні проблеми сучасного перекладознавства» навчальний модуль, спрямований на формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів, який охоплює:

- теоретичні аспекти (аналіз культурних концептів і реалій);
- практичні навички (локалізація контенту, симуляція усного перекладу);
- етичні питання (робота зі стереотипами, етичними дилемами);
- рефлексивні компоненти (самооцінка).

Означений модуль поділено на 5 блоків, кожен з яких складається з ряду завдань і спрямований на роботу з субкомпетентностями міжкультурної компетентності та загалом на забезпечення достатнього рівня її сформованості у межах стандартного ОК (3 кредити ECTS). Нижче подано структуру модуля із зазначенням мети окремих блоків та коротким описом їхнього змісту.

Блок 1. Культурна специфіка та її вплив на переклад

Завдання 1.1. Порівняльний аналіз культурних концептів

Мета – розвиток здатності розпізнавати культурні концепти та їх еквіваленти в мовній парі «українська – англійська».

Опис. Виберіть 3–5 культурних концептів з англомовної культури та проаналізуйте їх, враховуючи: значення та походження; відсутність/наявність прямих еквівалентів в інших мовах; стратегії перекладу, які використовуються для передачі цих концептів; приклади перекладацьких рішень у літературних творах (за можливості).

Завдання 1.2: Аналіз реалій у перекладі

Мета – розвиток навичок ідентифікації та перекладу реалій.

Опис. Оберіть уривок художнього тексту (1–2 сторінки) з яскраво вираженим культурним контекстом і виконайте такі завдання:

- виявіть усі культурні реалії в тексті;
- класифікуйте їх за типами (побутові, історичні, географічні тощо);
- запропонуйте різні стратегії перекладу для кожної реалії;
- обґрунтуйте вибір оптимальної стратегії в кожному випадку.

Блок 2. Вербальна та невербальна комунікація в контексті міжкультурної взаємодії

Завдання 2.1. Аналіз комунікативних стилів

Мета – розуміння різних культурних стилів комунікації та їхнього впливу на перекладацькі рішення.

Опис. Проаналізуйте діалоги з серіалу «Друзі» за такими параметрами: прямота / непрямота висловлювань; використання мовчання та пауз; формальність / неформальність звертань; експресивність / стриманість. Укладіть рекомендації для перекладача щодо збереження цих особливостей при перекладі

Завдання 2.2. Симуляція усного перекладу з урахуванням невербальних елементів

Мета – розвиток чутливості до невербальних аспектів комунікації.

Опис. У парах проведіть симуляцію ділової зустрічі між представниками україномовної та англомовної культур з використанням типових для них жестів,

дистанції спілкування, міміки. Проаналізуйте труднощі, що виникли під час перекладу невербальних елементів. Запропонуйте стратегії для перекладача щодо подолання міжкультурних бар'єрів.

Блок 3. Етнокультурні стереотипи та упередження

Завдання 3.1. Виявлення та аналіз стереотипів у текстах

Мета – формування критичного мислення щодо етнокультурних стереотипів.

Опис. Проаналізуйте медіатексти на предмет наявності етнокультурних стереотипів, виявіть явні та приховані стереотипи, оцініть їх потенційний вплив на сприйняття представників відповідної культури. Розробіть стратегії нейтралізації негативних стереотипів при перекладі.

Завдання 3.2. Кейс-стаді «Етична дилема перекладача»

Мета – розвиток етичного аспекту перекладацької діяльності.

Опис. Проаналізуйте ситуацію, де перекладач стикається з матеріалом, що містить упередження щодо соціокультурної групи. Визначте можливі варіанти дій перекладача, проаналізуйте етичні та професійні аспекти кожного варіанту, обґрунтуйте найбільш доцільне рішення з погляду перекладацької етики.

Блок 4. Практичне застосування міжкультурної компетентності

Завдання 4.1. Локалізація контенту

Мета – розвиток навичок культурної адаптації текстів.

Опис. Локалізуйте правила настільної гри (проаналізуйте вихідний текст на предмет культурно-специфічних елементів, адаптуйте візуальні та текстові елементи для цільової лінгвокультури, обґрунтуйте внесені зміни з точки зору міжкультурних відмінностей).

Завдання 4.2. Проєкт перекладу з культурним коментарем

Мета – інтеграція міжкультурних знань у практичну перекладацьку діяльність.

Опис. Перекладіть текст (5–7 сторінок) з високим вмістом культурно-специфічних елементів. Укладіть глосарій культурних реалій та концептів, знайдених у тексті. Підготуйте перекладацький коментар, що пояснює прийняті рішення.

Блок 5. Оцінка рівня розвитку міжкультурної компетентності

Завдання 5.1. Самооцінка міжкультурної сенситивності

Мета – розвиток рефлексивних навичок щодо власної міжкультурної компетентності.

Опис. Використовуючи адаптовану модель розвитку міжкультурної чутливості Беннета, пройдіть тест на визначення власної стадії міжкультурної сенситивності. Дайте стислий аналіз свого досвіду міжкультурної комунікації. Складіть план розвитку власної міжкультурної компетентності.

Після опанування представленого модуля здобувачі вищої освіти стверджували у відгуку про курс, що рівень їхньої міжкультурної компетентності зріс, а виконані завдання позитивно вплинули на їхнє усвідомлення власної діяльності як перекладачів та сприяли формуванню практичних навичок перекладу матеріалу з високим вмістом культурно-специфічних елементів. Викладачем також було помічено позитивні зрушення в контексті формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів, зокрема за результатами вихідного тестування, де змістове наповнення означеного модуля було представлене окремим блоком та складало вагому частину підсумкового результату.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження було окреслено особливості формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів у процесі вивчення ними перекладознавчих дисциплін, зокрема щляхом введення в одну з них навчального модуля, спрямованого на формування означеної компетентності. З'ясовано, що використання завдань, спрямованих на роботу з субкомпетентностями міжкультурної компетентності, сприяє її цілісному формуванню, підвищенню ефективності освітнього процесу під час вивчення ОК, зростанню мотивації й активності здобувачів вищої освіти на заняттях та розвитку їхніх професійних навичок.

Отримані результати можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях, а також у практичній діяльності викладачів закладів вищої освіти під час реалізації освітніх програм зі спеціальності В 11 (035) Філологія. Здійснене дослідження не є вичерпним і відкриває шлях для подальших розвідок щодо формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів з урахуванням особливостей різних іноземних мов та створення специфічних контекстів на заняттях з перекладознавства та в позааудиторній роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aguilar M. Dealing with intercultural communicative competence in the foreign language classroom. *Intercultural language use and language learning*. Springer, Dordrecht, 2008. P. 59–78.
2. Antonivska M. Translator's cross-cultural competence in conditions of international relations integration processes. *Culture and Arts in the Modern World*. 2018. 19. P. 120–127.
3. Olalla-Soler C. Using translation strategies to solve cultural translation problems. Differences between students and professional translators. *Perspectives*. 2018. 27 (3). P. 367–388.
4. Phanthaphoommee N., Doungphummes N. Guest editorial: When intercultural communication meets translation studies: divergent experiences in qualitative inquiries. *Qualitative Research Journal*. 2024. 24 (2). P. 93–100.
5. Tomozeiu D., Koskinen K., D'Arcangelo A. Teaching intercultural competence in translator training. *The Interpreter and Translator Trainer*. 2016. 10 (3). P. 251–267.
6. Xioajing C., Husin N., Hassan N. Intercultural Competence in Translation Education: A Systematic Literature Review, *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*. 2025. 10 (2). e003215.
7. Гавриш М. Переклад як різновид міжкультурної комунікації (деякі аспекти проблеми). *Лінгвокультурний дискурс у парадигмі професійної освіти :* зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 5 берез. 2015 р. Київ : КНЕУ, 2015. 656 с.
8. Кабаченко І., Артеменко Ю. Концептуальні засади формування мовної особистості майбутніх філологів-перекладачів. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2024. № 3 (13). С. 33–37.
9. Радул С. Теоретичні аспекти дослідження міжкультурної компетентності. *Наукові записки. Педагогічні науки.* 2014. Вип. 134. С. 188–192.
10. Січень Т. Формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів у системі неперервної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2023. № 8–9 (132–133). С. 258–265.
11. Соколовська С. Формування міжкультурної компетентності у студентів-філологів. *Scientific and pedagogical internship.* 2024. November 4 – December 15. С. 47–50.
12. Ткачівська М., Щерба Р. Переклад крізь призму міжкультурної комунікації (на прикладі українського перекладу роману Ґранаха "Da geht ein Mensch"). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2022. № (57). С. 202–207.

REFERENCES

1. Aguilar, M. (2008). Dealing with intercultural communicative competence in the foreign language classroom. *Intercultural language use and language learning, 59–78.*
2. Antonivska, M. (2018). Translator's cross-cultural competence in conditions of international relations integration processes. *Culture and Arts in the Modern World, (19), 120–127*.
3. Olalla-Soler, C. (2018). Using translation strategies to solve cultural translation problems. Differences between students and professional translators. *Perspectives, 27(3), 367–388.*
4. Phanthaphoommee, N., Doungphummes, N. (2024). Guest editorial: When intercultural communication meets translation studies: divergent experiences in qualitative inquiries. *Qualitative Research Journal, 24 (2), 93–100.*
5. Tomozeiu, D., Koskinen, K., D'Arcangelo, A. (2016). Teaching intercultural competence in translator training. *The Interpreter and Translator Trainer, 10 (3), 251–267.*
6. Xioajing, C., Husin, N. Hassan, N. (2025) Intercultural Competence in Translation Education: A Systematic Literature Review, *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH), 10 (2), e003215.*
7. Havrysh, M. (2015). Pereklad yak riznovyd mizhkulturnoi komunikatsii (deiaki aspekty problemy). *In Linhvokulturnyi dyskurs u paradyhmi profesiinoi osvity: zb. materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kyiv, 5 berez.* 2015 r. K.: KNEU. 656 [in Ukrainian].
8. Kabachenko, I., Artemenko, Yu. (2024). Kontseptualni zasady formuvannia movnoi osobystosti maibutnikh filolohiv-perekladachiv. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi Akademii upravlinnia personalom. Filolohiia, 3 (13), 33–37* [in Ukrainian].
9. Radul, S. (2014). Teoretychni aspekty doslidzhennia mizhkulturnoi kompetentnosti. *Naukovi zapysky. Pedahohichni nauky, 134, 188–192* [in Ukrainian].
10. Sichen, T. (2023). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh filolohiv u systemi neperervnoi osvity. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii, 8–9 (132–133), 258–265* [in Ukrainian].
11. Sokolovska, S. (2024). Formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti u studentiv-filolohiv. *Scientific and pedagogical internship, November 4 – December 15, 47–50* [in Ukrainian].
12. Tkachivska, M., Shcherba, R. (2022). Pereklad kriz pryzmu mizhkulturnoi komunikatsii (na prykladi ukrainskoho perekladu romanu Granakha "Da geht ein Mensch"). *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia «Filolohiia», (57), 202–207* [in Ukrainian].